บทวิเคราะห์ประเด็นการเกษตร

จังหวัดบึงกาฬ

2569

สำนักงานสถิติจังหวัดบึงกาฬ

1. สถานการณ์ภาพรวมภาคการเกษตรของประเทศไทย

- **ภาพรวมการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร**

ในปี 2568 ประเทศไทยมีครัวเรือนเกษตรกร 7,686,466 ครัวเรือน และประชากรเกษตร 27,826,814 คน ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 5.52 และร้อยละ 9.20 ตามลำดับ สอดคล้องกับการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรโดยรวมที่ลดลงจาก 114.73 ล้านไร่ (ปี 2562) เหลือ 102.95 ล้านไร่ (ปี 2568) หรือลดลงร้อยละ 10.26 ขณะที่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรโดยรวมกลับทรงตัวอยู่ที่ประมาณ 147.73 – 149.75 ล้านไร่ตลอดปี 2556 – 2566 แต่โครงสร้างการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงชัดเจน โดยพื้นที่ทำนาลดลงจาก 69.06 ล้านไร่ เหลือ 64.00 ล้านไร่ ขณะที่พื้นที่สวนไม้ผลและไม้ยืนต้นขยายตัวจาก 36.50 ล้านไร่ เป็น 40.07 ล้านไร่ สะท้อนถึงการหดตัวของฐานเกษตรกรและครัวเรือนเกษตรกร ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเพาะปลูกไปสู่พืชสวนที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

- **ผลผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญ**

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ โดยฐานการผลิตยังคงมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง ในปี 2568 ข้าวนาปรังมีผลผลิต 8.25 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.62 เมื่อเทียบกับปี 2561 และในปี 2567 ข้าวนาปีมีผลผลิต 27.01 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.27 เมื่อเทียบกับปี 2561 สำหรับพืชเศรษฐกิจสำคัญอื่น ๆ ในปี 2567 อ้อยโรงงานยังคงเป็นพืชที่มีปริมาณผลผลิตสูงสุดของประเทศที่ 82.17 ล้านตัน รองลงมาคือ มันสำปะหลังโรงงาน 28.62 ล้านตัน และปาล์มน้ำมัน 18.61 ล้านตัน ทั้งนี้ เมื่อเทียบผลผลิตปี 2567 กับปี 2561 พืชที่ขยายตัวโดดเด่น ได้แก่ ทุเรียน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.39) และปาล์มน้ำมัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.11) ขณะที่พืชที่มีผลผลิตลดลงในช่วงเวลาเดียวกัน ได้แก่ อ้อยโรงงาน (ลดลงร้อยละ 37.62) ถั่วเหลือง (ลดลงร้อยละ 60.32) และกระเทียม (ลดลงร้อยละ 41.04) ส่วนยางพารายังคงทรงตัวที่ระดับ 4.79 – 4.92 ล้านตันต่อปีตลอดช่วงเวลาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของพืชสวนเพื่อการส่งออกเมื่อเปรียบเทียบกับพืชไร่ดั้งเดิม

- **ภาคปศุสัตว์**

ปริมาณสัตว์ที่ฆ่าเป็นอาหารสะท้อนถึงการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมปศุสัตว์อย่างชัดเจน โดยในปี 2568 สุกรมีจำนวน 18.92 ล้านตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 111.32 เมื่อเทียบกับปี 2560 ทั้งนี้ ระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวสุกรเคยลดลงเหลือ 7.07 ล้านตัว ในปี 2563 ก่อนจะฟื้นตัวกลับมาอย่างแข็งแกร่งในเวลาต่อมา ขณะที่โคมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง โดยลดลงจาก 0.41 ล้านตัว ในปี 2560 เหลือ 0.33 ล้านตัว ในปี 2568 (ลดลงร้อยละ 20.11) ส่วนกระบือขยายตัวสูงสุดในปี 2565 ที่ 55,522 ตัว ก่อนจะหดตัวลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือ 40,814 ตัว ในปี 2568

> ควรเร่งส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรทดแทนแรงงานที่หดตัวต่อเนื่อง สนับสนุนการปรับโครงสร้างการเพาะปลูกสู่พืชสวนมูลค่าสูงอย่างทุเรียนและปาล์มน้ำมัน ควบคู่กับการดูแลประสิทธิภาพการผลิตข้าวซึ่งเป็นฐานความมั่นคงทางอาหารหลัก พร้อมทั้งบริหารต้นทุนพืชไร่ที่ผลผลิตลดลง เช่น อ้อยโรงงานและถั่วเหลือง ด้านปศุสัตว์ควรกำกับมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์และเฝ้าระวังโรคให้ทันการขยายตัวของอุตสาหกรรมสุกร พร้อมฟื้นฟูการเลี้ยงโคที่มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง และบูรณาการฐานข้อมูลเกษตรระดับประเทศเพื่อกำหนดนโยบายสนับสนุนเกษตรกรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

2. สถานการณ์ภาพรวมภาคการเกษตรในระดับภาค

- **การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร**

ในปี 2568 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุดที่ 48.96 ล้านไร่ รองลงมาคือ ภาคเหนือ 27.19 ล้านไร่ ภาคกลาง 16.06 ล้านไร่ และภาคใต้ 10.59 ล้านไร่ ด้านครัวเรือนเกษตรกรทุกภาคมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2565 – 2568 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงน้อยที่สุดที่ร้อยละ 1.83 ภาคเหนือลดลงร้อยละ 6.43 ส่วนภาคกลางและภาคใต้ลดลงมากที่สุดใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 10.29 และ 10.55 ตามลำดับ นอกจากนี้ การใช้ที่ดินยังสะท้อนอัตลักษณ์การผลิตของแต่ละภาค โดยภาคใต้พึ่งพายางพาราและปาล์มน้ำมันเป็นหลัก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นฐานนาข้าวหลักของประเทศ ภาคเหนือผสมผสานระหว่างนาข้าวกับพืชไร่ ส่วนภาคกลางมีความหลากหลายของฐานการผลิตมากกว่าภาคอื่น ซึ่งไม่ได้พึ่งพาพืชชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นหลัก

- **ผลผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญ**

ในแต่ละภาคมีพืชเศรษฐกิจหลักที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยปี 2567 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้นำด้านการผลิตข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน และอ้อยโรงงาน ด้วยสัดส่วนร้อยละ 49.70 ร้อยละ 56.65 และร้อยละ 52.22 ของผลผลิตรวมตามลำดับ ภาคเหนือเป็นผู้นำด้านการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ด้วยสัดส่วนร้อยละ 66.22 ของผลผลิตรวม ส่วนภาคใต้เป็นผู้นำด้านการผลิตปาล์มน้ำมันและยางพารา ด้วยสัดส่วนร้อยละ 90.42 และร้อยละ 56.51 ของผลผลิตรวมตามลำดับ ขณะที่ในปี 2568 ข้าวนาปรังโดดเด่นในภาคกลางและภาคเหนือ ด้วยสัดส่วนร้อยละ 40.96 และร้อยละ 41.40 ของผลผลิตรวมตามลำดับ ซึ่งรวมกันคิดเป็นร้อยละ 82.36 ของผลผลิตข้าวนาปรังทั้งประเทศ

- **ภาคปศุสัตว์**

ปศุสัตว์ในกลุ่มสัตว์ที่อนุญาตให้ฆ่าเป็นอาหารมีทิศทางที่แตกต่างกันชัดเจนตามภูมิภาค โดยเมื่อเทียบปี 2568 กับปี 2560 พบว่าภาคกลางเป็นผู้นำด้านการเติบโตของอุตสาหกรรมสุกร ด้วยอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 164.24 ตอกย้ำบทบาทศูนย์กลางปศุสัตว์เชิงพาณิชย์ของประเทศ ขณะที่โคและกระบือมีแนวโน้มหดตัวในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเคยเป็นฐานเลี้ยงหลัก แต่กลับลดลงทั้งโคและกระบือร้อยละ 32.48 และร้อยละ 36.66 ตามลำดับ ส่วนภาคกลางกระบือลดลงมากที่สุดถึงร้อยละ 85.35 ในทางกลับกัน กระบือในภาคเหนือกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 88.85 เช่นเดียวกับโคในภาคใต้ที่เติบโตถึงร้อยละ 85.14

> จากความแตกต่างเชิงโครงสร้างของแต่ละภูมิภาค นโยบายส่งเสริมการเกษตรของไทยจึงควรออกแบบให้สอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยภาคใต้ควรได้รับการสนับสนุนการรวมแปลงที่ดินและยกระดับมาตรฐานสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ซึ่งมีความได้เปรียบด้านปาล์มน้ำมันและยางพารา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรมีมาตรการฟื้นฟูฐานการเลี้ยงโคและกระบือ ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงด้านการผลิตข้าว ภาคกลางควรมีกลไกกำกับดูแลอุตสาหกรรมสุกรที่ขยายตัวรวดเร็ว เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านโรคระบาดและสิ่งแวดล้อม ส่วนภาคเหนือควรมุ่งยกระดับมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรเดิม โดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นสินค้าเด่นของภาค

3. สถานการณ์ภาคการเกษตรของจังหวัดบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬมีฐานการผลิตภาคการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2568 มีครัวเรือนเกษตรกร 71,946 ครัวเรือน ประชากรเกษตร 251,939 คน และการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรรวม 1,226,228 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2567 พบว่าครัวเรือนเกษตรกรทรงตัว ประชากรเกษตรลดลงร้อยละ 6.34 และการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรทรงตัว สะท้อนถึงแนวโน้มการลดลงของประชากรเกษตร จึงควรเร่งยกระดับผลิตภาพการผลิต ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร และวางแผนบริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรอย่างเหมาะสม เมื่อเทียบกับภาพรวม ครัวเรือนเกษตรกรของจังหวัดนี้คิดเป็นร้อยละ 1.92 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 0.94 ของประเทศ ขณะที่การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 2.50 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 1.19 ของประเทศ

- **การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร**

ในปี 2566 จังหวัดบึงกาฬมีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรรวม 1,638,816 ไร่ โดยประเภทหลัก คือ สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น 975,113 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.50 ของเนื้อที่เกษตรทั้งหมด (ทรงตัวเมื่อเทียบกับปี 2565) ทั้งนี้ ประเภทการใช้ที่ดินสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น 975,113 ไร่ รองลงมาคือ นาข้าว 545,343 ไร่ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 98,724 ไร่

- **ผลผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญ**

ผลผลิตข้าวในจังหวัดบึงกาฬ ข้าวนาปรัง ปี 2568 มีผลผลิต 10,176 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.52 เมื่อเทียบกับปี 2567 และข้าวนาปี ปี 2567 มีผลผลิต 137,189 ตัน ลดลงร้อยละ 6.28 เมื่อเทียบกับปี 2566 ส่วนผลผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดบึงกาฬอื่น ๆ ในปี 2567 พบว่ายางพารา 216,301 ตัน เป็นพืชเด่นอันดับแรก รองลงมาคือปาล์มน้ำมัน 68,440 ตัน และอ้อยโรงงาน 37,033 ตัน โดยยางพารามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.34 เมื่อเทียบกับปี 2566 ทั้งนี้ ภาพรวมสะท้อนศักยภาพในการต่อยอดสินค้าเกษตรสำคัญด้วยการเพิ่มมูลค่า มาตรฐานสินค้า และการเชื่อมโยงตลาด

- **ภาคปศุสัตว์**

ปศุสัตว์ในกลุ่มสัตว์ที่อนุญาตให้ฆ่าเป็นอาหารของจังหวัดบึงกาฬ ในปี 2568 มีสุกร 31,557 ตัว โค 4,725 ตัว และกระบือ 1,779 ตัว เมื่อเทียบกับปี 2567 พบว่าสุกรลดลงร้อยละ 22.54 โคเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.90 และกระบือลดลงร้อยละ 5.37 แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการรักษาเสถียรภาพการผลิต ยกระดับสุขอนามัย และติดตามความต้องการบริโภคในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

> ควรมุ่งพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าไม้ผลและไม้ยืนต้นให้ได้มาตรฐาน เนื่องจากเป็นประเภทการใช้ที่ดินหลักของพื้นที่ พร้อมทั้งควรส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตยางพาราที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานฟาร์มและโรงฆ่าสัตว์สำหรับสุกรที่มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน และควรบูรณาการข้อมูลเกษตรระดับจังหวัดเพื่อวางมาตรการสนับสนุนเกษตรกรและบริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับครัวเรือนเกษตรกรที่ทรงตัวและเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรที่ทรงตัวในพื้นที่

042-492-503

https://bungkan.nso.go.th/

สำนักงานสถิติจังหวัดบึงกาฬ